

ODHAĽOVANIE PODVODU PRI AUDITE ÚČTOVNEJ ZÁVIERKY

Detection of Fraud in an Audit of Financial Statements

Petra Krišková

Cieľom auditu účtovnej závierky je zvýšiť mieru dôvery používateľov v súvislosti s účtovnou závierkou príslušnej účtovnej jednotky. Pre používateľa informácií z účtovnej závierky je dôležité poznanie, či účtovná závierka neobsahuje nesprávnosti. Takéto nesprávnosti môžu vzniknúť omylom (chybou) alebo práve podvodom. Základným rozlišovacím faktorom na určenie, či ide o chybu alebo podvod, je úmysel, resp. neúmysel konania. Ak príslušná osoba konala neúmyselne, môžeme hovoriť o chybe. V prípade, ak konanie bolo úmyselné, možno hovoriť o podvode. Pre audítora býva často veľmi obtiažne určiť, či išlo o chybu alebo podvod.

Podvod možno vo všeobecnej rovine definovať ako čin spáchaný vedome a nepoctivo s cieľom získať výhodu, ktorá spôsobí stratu inej strane¹. Medzinárodné audítorské štandardy (ISA) definujú podvod ako úmyselné konanie jednej alebo viacerých osôb z radov manažmentu, osôb poverených spravovaním a riadením, zamestnancov, prípadne tretích strán, pri ktorom sa použije lož na získanie neoprávnenej alebo nezákonnej výhody. Zodpovednosť za prevenciu a odhalenie podvodu majú osoby poverené spravovaním a riadením účtovnej jednotky i manažment. Zodpovednosťou audítora je získať primerané uistenie, že účtovná závierka ako celok neobsahuje významné nesprávnosti, ktoré by mohli byť spôsobené chybou alebo podvodom. Z uvedeného vyplýva, že primárnym cieľom audítora nie je vykonávať audítorské postupy za účelom odhalenia podvodu, ale postupy na odhalenie významných nesprávností. Až následne audítor pristupuje k identifikácii príčiny vzniku nesprávností.

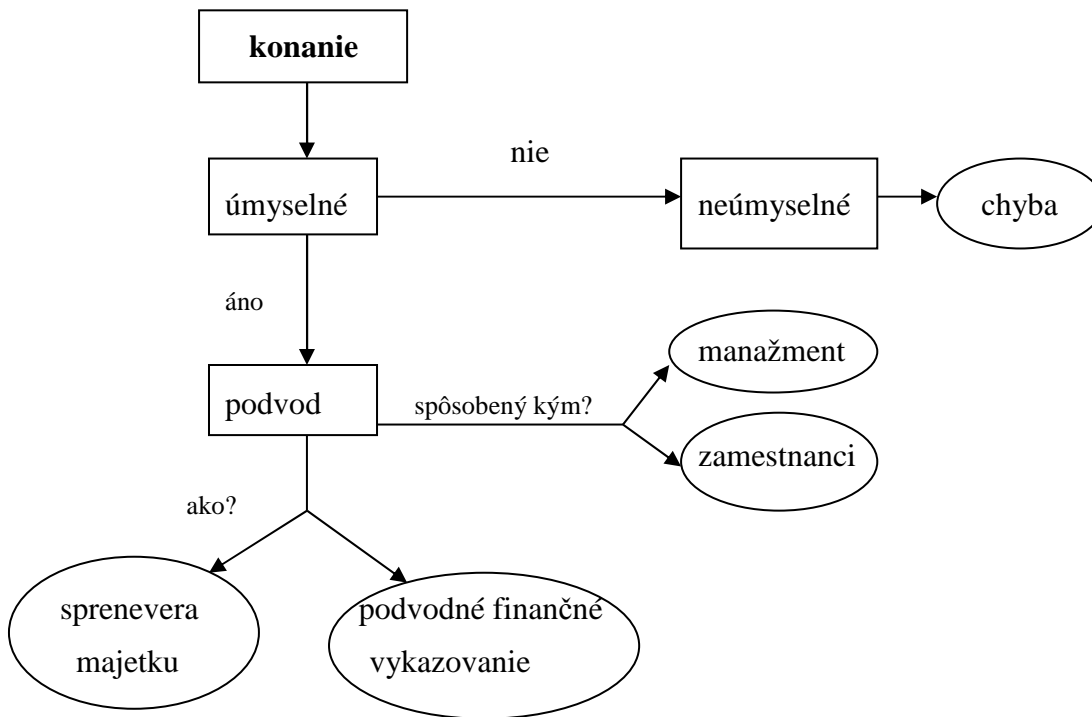
Podľa spôsobu, akým je podvod vykonaný, rozlišujeme dva druhy úmyselných nesprávností: nesprávností vyplývajúce z podvodného finančného vykazovania a nesprávností vyplývajúce zo sprenevery majetku. Vo všeobecnej rovine možno konštatovať, že k sprenevere majetku dochádza skôr zo strany zamestnancov, kým k podvodnému finančnému vykazovaniu dochádza zo strany manažmentu. Riziko, že významná nesprávnosť spôsobená podvodom sa nezistí, je vyššie ako riziko, že sa nezistí významná nesprávnosť spôsobená omylom. Dôvodom je najmä skutočnosť, že podvod vykonávajú osoby s priamym zámerom, ktoré majú väčšinou plán na jeho zamaskovanie. Zároveň môže ísť o osobu alebo osoby, ktoré priamo komunikujú s audítorom a poskytujú mu informácie potrebné pre audit. V závislosti od skupiny osôb, ktoré sú zapojené do podvodného správania možno rozlišovať:

- **manažérsky podvod:** do podvodu sú zapojení členovia manažmentu;
- **zamestnanecký podvod:** po podvode sú zapojení zamestnanci.

K manažérskemu podvodu dochádza najmä z dôvodov, ak je manažment motivovaný odmenami odvíjajúcimi sa od výšky zisku, prípadne naopak, ak ide o snahu znížiť zisk z dôvodu minimalizácie dane alebo jeho cieľom je oklamanie používateľov informácií z účtovnej závierky (banky, dodávateľov a pod.). Pri zamestnaneckom podvode ide vo väčšine prípadoch o individuálne obohatenie sa príslušného zamestnanca, resp. skupiny zamestnancov. Znovu možno konštatovať, že podvod manažmentu sa odhaľuje ťažšie ako zamestnanecký podvod. Príčinou je, že manažment disponuje väčšími kompetenciami a právomocami, a tým má viac možností na dôkladné zamaskovanie podvodu.

¹ MÚLLEROVÁ, L.: Auditing pro manažery aneb proč a jak se ověřuje účetní závěrka. Praha: ASPI, a.s., 2007. Strana 14. ISBN:978-80-7357-308-9.

Identifikáciu podvodu znázorňuje nasledovný graf:



Audítor je pri vykonávaní auditu povinný zhodnotiť rizikové faktory, ktoré by mohli indikovať podvod. Ak identifikuje zvýšené riziko podvodu, je následne povinný:

- prideliť na prácu ďalších, skúsenejších pracovníkov a vykonávať nad nimi dohľad,
- vyhodnotiť, či účtovné zásady, ktoré účtovná jednotka uplatňuje, môžu byť indikatívne pre podvodné finančné vykazovanie vyplývajúce zo snahy manažmentu riadiť zisky,
- do výberu charakteru, časového rozvrhnutia a rozsahu audítorských postupov zahrnúť prvok nepredvídateľnosti, aby osoby v účtovnej jednotke, ktoré poznajú bežné audítorské postupy nemohli predvídať jednotlivé kroky audítora; napr. zaradenie iných metód výberu vzorky; vykonávanie audítorských postupov neohlásene a na iných miestach a pod.

Medzinárodné audítorské štandardy uvádzajú viacero techník, ktoré sa používajú pri podvodnom finančnom vykazovaní, ide o:

- fiktívne účtovné zápisy vykonané najmä ku koncu účtovného obdobia,
- vynechanie, predčasné alebo oneskorené vykávanie udalostí a transakcií, ktoré nastali počas účtovného obdobia,
- zmena záznamov a podmienok týkajúcich sa významných alebo neobvyklých transakcií,
- zatajenie alebo vynechanie faktov, ktoré by mohli ovplyvniť sumy zaznamenané vo finančných výkazoch,

- nenáležité prispôsobenie predpokladov a zmena úsudkov použitých pri odhade účtovných zostatkov.

K sprenevere majetku dochádza, ako už bolo uvedené, najmä zamestnancami. Sprenevera majetku zahŕňa krádež majetku, často v relatívne nevýznamných sumách. Tieto však súhrnne môžu predstavovať významnú čiastku. Sprenevera majetku sa môže uskutočňovať viacerými spôsobmi:

- používaním majetku účtovnej jednotky na osobnú potrebu,
- krádež hmotného majetku alebo duševného vlastníctva účtovnej jednotky,
- podvodným privlastnením si príjmov (napr. sprenevera uhradených pohľadávok),
- zabezpečiť, aby účtovná jednotka zaplatila za fiktívny tovar a služby a pod.

Podvod spôsobuje finančné i nefinančné dôsledky. Okrem finančnej straty môže následkom podvodu dôjsť k strate dôvery zo strany obchodných partnerov, dočasnému alebo trvalému poškodeniu mena účtovnej jednotky, strate hlavného zdroja príjmu pre účtovnú jednotku, vytvoreniu nedôveryhodného prostredia, ktoré ovplyvňuje výkon a kvalitu poskytovaných služieb.

Účtovná jednotka a jej vrcholový manažment má v prvom rade úlohu zabezpečiť a stanoviť také metódy a postupy, ktoré budú znižovať riziko vzniku podvodu. V účtovnej jednotke by mala fungovať etická kultúra a pozitívne pracovné prostredie. Audítor v tomto smere môže pôsobiť ako „preventívny prvok“. Audítor síce môže mať podozrenie na podvod, alebo môže identifikovať jeho výskyt, z právneho hľadiska však nerozhoduje o tom, či k podvodu skutočne došlo.

Abstrakt

Nesprávnosti v účtovnej závierke môžu vzniknúť v dôsledku podvodu alebo chyby. Faktorom rozlíšenia je skutočnosť, či išlo o úmyselné alebo neúmyselné konanie. Za prevenciu a odhalenie podvodu majú zodpovednosť osoby poverené spravovaním a manažment. Audítor je zodpovedný za to, aby získal primerané uistenie, že účtovná závierka ako celok neobsahuje významné nesprávnosti spôsobené podvodom alebo omylom. Pre audítora sú relevantné dva druhy úmyselných nesprávností, a to sprenevera majetku a podvodné finančné vykazovanie.

Kľúčové slová: audit, podvod, manažment, ISA

Summary

Misstatements in the financial statements can arise from either fraud or error. The distinguishing factor is whether the underlying action that results in the misstatement of the financial statements is intentional or unintentional. The responsibility for the prevention and detection of fraud rests with both those charged with governance of the entity and management. An auditor is responsible for obtaining reasonable assurance that the financial statements taken as a whole are free from material misstatement, whether caused by fraud or error. Two types of intentional misstatements are relevant to the auditor – misappropriation of assets and fraudulent financial reporting.

Key words: audit, fraud, management, ISA

JEL klasifikácia: M42

Použitá literatúra

- [1] MŮLLEROVÁ, L.: Auditing pro manažery aneb proč a jak se ověřuje účetní závěrka. Praha: ASPI, a.s., 2007. 133 s. ISBN: 978-80-7357-308-9.
- [2] KASZASOVÁ K. - PAULE I. a kol. Audítorstvo. Bratislava: Súvaha, s.r.o., 2005. 313 s. ISBN: 80-88727-93-6.
- [3] Príručka pre vykonávanie auditu u podnikateľov. Delloite, s.r.o. Komora audítorov Českej republiky. Praha, 2006.
- [4] Zákon č. 540/2007 Z. z. o audítoroch, audite a dohl'ade nad výkonom auditu a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- [5] <http://www.skau.sk>

Kontakt

Petra Krišková, Ing., PhD., Katedra účtovníctva a audítorstva, FHI EU v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, tel.: +421 2 67 295 775, petraskrisko@gmail.com